

СВІТОВИЙ ДОСВІД МОДЕЛЮВАННЯ ЗМІНИ СТАВОК ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ТА ЇХ ВПЛИВУ НА СОЦІАЛЬНО ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

*Безкубська Н.В., здобувач вищої освіти ОС Магістр,
kapelka287@gmail.com*

*Науковий керівник: Годнюк І.В., к.е.н., доцент,
кафедри фінансів, обліку і оподаткування ім. С. Юрія
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»*

Вивчення світової практики регулювання певної сфери суспільних відносин є одним з основних елементів загального процесу розробки та впровадження відповідних систем чи їх елементів в національних юрисдикціях.

Найбільший інтерес представляють ті елементи систем, або ж цілі системи, які в довгостроковому періоді забезпечують очікуваний результат, тим самим довівши свою спроможність забезпечити реалізацію покладеної на них місії.

Податкова система не є виключенням з цього процесу. При цьому доцільним вбачається вивчення досвіду не лише економічно розвинутих країн, в яких сформувалися усталені податкові моделі, але й країн, що активно розвиваються, створюючи власну історію розбудови відповідних моделей, орієнтуючись як на зарубіжний досвід, так і формуючи власне концептуальне бачення перспектив їх розвитку, виходячи із сформованих місії, цілей та завдань суспільного розвитку.

Узагальнюючи світову, у першу чергу, європейську, практику оподаткування доходів фізичних осіб, можна виокремити наступні основні його характеристики.

Податкові системи, зокрема, країн Європейського Союзу базуються на оподаткуванні в середньому 16-ти видів доходів. При цьому лише у 4-х країнах оподатковується в середньому 9 видів доходів. У решті ж, а саме у 10-ти країнах, оподатковується в середньому 15 та в 14-ти – 18 видів доходів.

В процесі реформування податкових систем окремі країни вдаються до досить кардинальних змін, виводячи з під оподаткування ті чи інші види доходів. Показовим, у даному випадку, є досвід Швеції, де було відмінено оподаткування спадщини, житлової нерухомості, подарунків [1, с. 57].

Щодо ставок оподаткування, то у розвинених країнах світу

здебільше застосовується прогресивна шкала, в той час, як у менш розвинених – плоска [5].

Одночасно в країнах, в яких податок справляється на місцевому та федеральному рівнях, прогресивна шкала, як правило, домінує на федеральному рівні, в той час як на місцевому - застосовується (за незначними виключеннями) плоска шкала [1, с. 58].

При застосуванні прогресивного оподаткування домінуюча частина країн (у даному випадку йдеться про держави-члени Організації економічного співробітництва і розвитку) віддає перевагу моделям з 3-6 шкалами прогресії.

В умовах посилення податкової конкуренції в глобалізованому світі, з одного боку, та відсутності обов'язковості уніфікації податкових моделей, в тому числі в такому політичному утворенні, як Європейський Союз, з другого боку, спостерігається тенденція лібералізації податкових систем, яка проявляється, зокрема, у зниженні податкових ставок, навіть при застосуванні прогресивної моделі оподаткування, з одночасним розширенням податкової бази [1, с. 60].

При цьому у країнах, де відбулося підвищення податкових ставок, одночасно запроваджувалися активні заходи з підтримки малозабезпечених категорій громадян через розгалужену систему податкових пільг.

У США «для 90% платників податків податкова ставка становить приблизно 25% ..., а для найбагатших платників становить приблизно 50%».

При цьому «найважливішою сучасною тенденцією в сфері справляння прибуткового податку з населення США є законодавче пониження максимальних ставок оподаткування – з 70% до 28%». Оподаткування «може здійснюватися як кожного громадянина окремо, так і сім'ї загалом.

При цьому платники податку поділяються на чотири категорії, які оподатковуються за різними ставками залежно від доходу». Оподатковуваний дохід обкладається за прогресивною шкалою. В останні роки з'явилася тенденція до зростання мінімуму доходів, що не обкладаються податком, та до зменшення його максимальної ставки [7]. Громадяни сплачують три види прибуткового податку: федеральний, штатний, місцевий; два види майнового податку («суми місцевого прибуткового податку, сплачені платником в бюджет штатів і місцевих органів, виключаються при сплаті ним

федерального прибуткового податку ...)» [6].

У 2001 р. Конгрес США ухвалив Закон про економічне зростання і координацію у зниженні податків, який передбачав поступове (до 2010 р.) зростання пільгового кредиту на дитину до 1000 дол. США. Більшість американців користуються також і непрямими фінансовими перевагами від наявності дітей: передаючи цінні папери в подарунок дітям, батьки уникають обкладання їх податками (якщо дохід не перевищує 30000 дол. США на рік), діти також платять найнижчий податок на прибуток з дивідендів. Зберігаючи гроші на спеціальному рахунку на навчання дітей, батьки також частково уникають оподаткування» [2].

Черговий важливий етап трансформації системи оподаткування доходів фізичних осіб у США пов'язується з податковою реформою Д.Трампа. Головна новела в реформі оподаткування доходів фізичних осіб полягає у скороченні кількості шкал прогресії та зменшенні податкових ставок в розрізі цих шкал.

В Японії застосовується прогресивна шкала оподаткування найманих працівників та самозайнятих осіб. Податок «сплачується із заробітної плати, прибутку від нерухомості, дивідендів, відсотків, пенсій, випадкових заробітків тощо.

Тут передбачені три види ставок: національні, префектурні та муніципальні. Всі ставки диференційовані за сумами доходу і коливаються в таких межах: національні – від 10% до 50%, префектурні – від 2% до 4% і муніципальні – від 3% до 12%. Фактично ставка цього податку залежить від доходу кожного окремого громадянина і становить максимум 50%.

Мінімальні 10% сплачують японці, місячний дохід яких не перевищує 275 тис. йен (\$ 2350)». Крім цього, «кожен громадянин Японії незалежно від величини доходу сплачує податок на проживання у сумі 3 200 єн на рік (приблизно 4 200 грн.)» [5].

За прогресивною шкалою податок на прибуток громадян стягується і в Китаї. Ставки тут становлять від 5 до 40%. При цьому місячний дохід, менший за 4000 юанів (\$ 500), не оподатковується.

Узагальнюючи світову практику оподаткування доходів фізичних осіб, можна дійти висновку про притаманний демократичним суспільствам людиноцентристський підхід до побудови відповідних моделей, основу яких, навіть при застосуванні високих податкових ставок, становить розгалужена система пільг, яка дозволяє суттєво підвищити фінансову спроможність громадян щодо інвестування в

розвиток людського капіталу та покращення якості життя. Суттєвого удосконалення, потребує такий вид податкових пільг, як податкова знижка.

Література.

1. Задорожня Л.А. Регулятивна ефективність персонального прибуткового податку: приклад України. Дис. на здобут. наук. ступен. канд. екон. наук. спеціальн. 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит 08 – «економічні науки». Ірпінь, 2017. 266 с. URL: <http://www.nusta.edu.ua> (дата звернення: 15.10.2023).
2. Кириленко О.П. Фінансові важелі подолання бідності в Україні: монограф. / О.П.Кириленко, І.І.Білоус, Б.С.Малиняк та ін.; за ред. О.П.Кириленко. Тернопіль: ТНЕУ, 2010. 432 с.
3. Крисоватий, А. І. Податкові системи зарубіжних країн : навч. посіб. / А. І. Крисоватий. – Тернопіль : Економічна думка, 2001. – 258 с.
4. Мельник І.Б. Зарубіжний досвід щодо оподаткування доходів фізичних осіб. URL: <http://intkonf.org/melnikib-zarubizhniy-dosvid-schodo-opodatkuvannya-dohodiv-fizichnih-osib/> (дата звернення: 15.10.2023).
5. Небильцова В.М. Оподаткування доходів фізичних осіб в Україні в порівнянні з світовим досвідом. URL: http://www.vuzlib.com.ua/articles/book/10327-Opodatkuvannja_dokhod%D1%96v_f%D1%96zi/1.html (дата звернення: 16.10.2023).
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 8 квітня 2015 р. № 214. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/214-2015-%D0%BF> (дата звернення: 16.10.2023).
7. Танклевська Н.С. Світовий досвід оподаткування доходів фізичних осіб Херсонський державний аграрний університет. URL: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/6.1/264.pdf> (дата звернення: 16.10.2023).